

I.В. Бушуева

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ ВЕТЕРИНАРНИХ ПРЕПАРАТІВ ТА ОБЛАСТІ ВЕТЕРИНАРНОЇ ФАРМАЦІЇ

Ключові слова: ринок ветеринарних препаратів, ветеринарна фармація, світовий ринок препаратів для ветеринарної медицини.

У статті наведений аналіз сучасного ринку ветеринарних лікарських засобів, дана характеристика основних глобалізаційних тенденцій на ринку ветеринарних препаратів, досліджено тенденції зростання обігу препаратів для ветеринарної медицини.

Маркетинговые исследования развития рынка ветеринарных препаратов и области ветеринарной фармации

I.В. Бушуева

В статье приведен анализ современного рынка ветеринарных лекарственных средств, дана характеристика основных глобализационных тенденций на рынке ветеринарных препаратов, исследованы тенденции роста оборота препаратов для ветеринарной медицины.

Ключевые слова: рынок ветеринарных препаратов, ветеринарная фармация, мировой рынок препаратов для ветеринарной медицины.

Market research market veterinary drugs and veterinary pharmacy

I.V. Bushueva

The article is an analysis of current market veterinary medicines, the features of the basic trend of globalization on the market of veterinary drugs, tendencies of the growth in turnover of drugs for veterinary medicine.

Key words: market veterinary medicines, veterinary pharmaceuticals, the global market for veterinary drugs.

Ринок ветеринарних препаратів зародився у XVIII-XIX ст. Саме тоді поруч із традиційним лікуванням тварин травами почали застосовувати інші засоби: відомі речовини, які використовували для лікування людей, а пізніше, у XIX ст., біологічні препарати [1].

Приблизно до середини XX ст. у розвитку ветеринарної фармації ніяких суттєвих змін не спостерігалось. Тварин лікували подібно до людини. У наукові дослідження та пошук нових діючих речовин для потреб ветеринарної медицини кошти або зовсім не вкладали, або вкладали недостатньо. Виготовлялись переважно препарати-дженерики. Із середини 40-х років XX ст. розпочалось бурхливе зростання ринку ветеринарних препаратів, викликане появою інноваційних товарів і нових технологій [2]. Поштовх розвитку галузі ветеринарних препаратів надали кормові антибіотики, в яких було виявлено додаткову властивість – стимулювання продуктивності тварин.

Після різкого зростання обсягів ринку у 60-70-х роках настала глибока ринкова криза 80-х років. Багато фірм залишили ринок, що було наслідком жорстких умов діяльності. В наступні роки закінчення термінів дії патентів (здебільшого, на антибіотики) дало змогу вийти на ринок виробникам дженериків, а також сприяло інвестуванню ще й в інші сегменти ринку на всіх рівнях.

МЕТА РОБОТИ

Дослідження процесів, що відбуваються на світовому ринку ветеринарних препаратів, фармацевтичних компаній, що працюють на ринках препаратів гуманної медицини та препаратів ветеринарної медицини, глобалізаційних тенденцій на ринку ветеринарних препаратів, обсягів реалізації ветеринарних препаратів на світовому ринку.

Дослідження процесів, що відбуваються на світовому ринку ветеринарних препаратів значною мірою повторюють події на ринку лікарських засобів гуманної медицини. Це пов'язано з тим, що виробництво ветеринарних препаратів не є самостійною сферою діяльності. Воно є реальною інвестиційною нішою для фірм, що працюють в інших галу-

зях, а, оскільки „найближчою” галуззю є гуманна фармація, більшість виробників ветеринарних препаратів є підрозділами великих компаній, що належать саме до цієї галузі.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Фармацевтичні компанії, що працюють на ринках препаратів гуманної медицини та препаратів ветеринарної медицини, при розробці нового лікарського засобу для лікування спільних для людини та тварин захворювань мають можливість скоротити час та зекономити кошти на пошук нових, більш ефективних лікарських засобів, на доклінічні та клінічні дослідження, і тим самим здешевити розробку та виробництво препаратів для лікування тварин [3]. Другою найбільшою групою власників є хімічні компанії, і знову ж таки, переважно ті, які працюють також у сфері гуманної фармації. З роками частка цієї групи зростає. Решта підприємств-власників становлять дуже нечисельну групу, це переважно конгломерати та інвестиційні групи, які сподіваються від діяльності на ринку ветеринарних препаратів швидкого повернення капіталовкладень [2]. У 2005 р. до групи з 20 лідерів світового ринку долучилися 3 фірми, що є незалежними виробниками ветеринарних препаратів.

Сучасне світове господарство характеризується певними глобалізаційними тенденціями, такими як стандартизація продукції, уніфікація маркетингових підходів, інформатизація суспільства і господарської діяльності, зростаючий тиск часу, а також різні форми міжнародної економічної співпраці [4,5]. Утворення нових міжнародних угруповань, різноманітних міжнародних організацій і фондів, запровадження єдиної європейської валюти, формування „глобального сектора” економіки та фінансів, збільшення розмірів підприємств, можливість провадити свою діяльність у світовому масштабі, створення транснаціональних корпорацій і компаній, продукти і послуги яких покривають потреби абсолютної більшості країн, – усі ці явища відображають спільну господарську діяльність партнерів з різних країн [6,7,8,9].

Загальне пожвавлення переміщення тварин і продуктів тваринництва на національному та міжнародному рівнях

вимагає співпраці різних країн у сфері контролю за їх переміщеннями, запобігання захворюванням тварин, створення системи дослідження та контролю якості препаратів для лікування цих захворювань [10].

Отже, основними глобалізаційними тенденціями на ринку ветеринарних препаратів є: а) міжнародна співпраця на рівні держав (різних національних і міжнародних урядових та неурядових організацій) з метою регулювання та посилення контролю на ринку; б) співпраця комерційних фірм [11].

Для аналізу обсягів реалізації ветеринарних препаратів на світовому ринку ми використали декілька джерел статистичної інформації, хоча в окремих випадках їхні оцінки суттєво різнилися. До таких джерел належать галузеві дослідження і звіти дослідницьких компаній Wood Mackenzie, Vivash-Jones Consultants Ltd., Animal Pharm Reports, Fountain Agricouncil. Світові обсяги реалізації ветеринарних препаратів 2006 р. оцінюються у 16,1 млрд дол. за даними Wood Mackenzie, або ж 18,6 млрд дол. за даними Animal Pharm Reports [12]. Зростання обсягів реалізації на світовому ринку ветеринарних препаратів, починаючи з 1977 р. (за Wood Mackenzie), ілюструє *рис. 1*. Попри значні розбіжності показників обсягу ринку ветеринарних препаратів, які наводять різні дослідники, можна констатувати, що впродовж 1995-2002 рр. темпи зростання уповільнились, а у 2003-2005 рр. знову почали рости. Загалом, за прогнозами Animal Pharm Reports, у найближчі роки середній рівень зростання ринку становитиме 2-3%, і 2010 р. світові обсяги реалізації ветеринарних препаратів наблизяться до 21,3 млрд дол. [13;14].

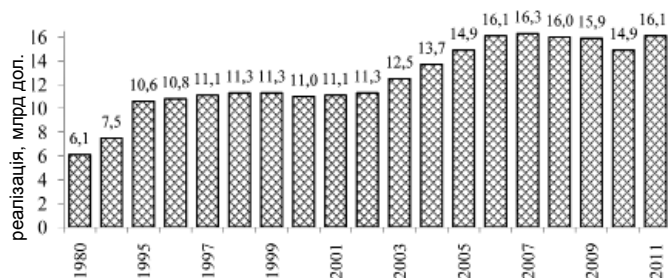

Рис. 1. Динаміка розвитку світового ринку ветеринарних препаратів, за роками.

На нашу думку, тенденція до зростання світового ринку ветеринарних препаратів зумовлена появою ефективніших і, водночас, дорожчих новітніх розробок ветеринарних препаратів, збільшенням поголів'я сільськогосподарських тварин, ростом уваги до здоров'я тварин-улюбленців тощо, а також порівняно високим рівнем інфляції. Як видно з *рис. 2*, загальне зростання обсягів ринку ветеринарних препаратів у США, на фоні зростання індексу споживчих цін відображає інфляційні процеси в країні – приблизно 2-4% на рік.

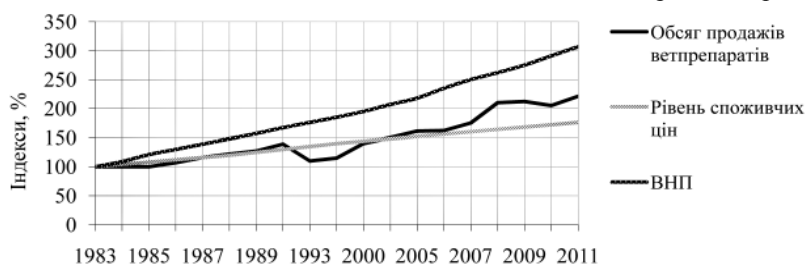

Рис. 2. Зміна обсягів ринку ветеринарних препаратів на фоні інших економічних показників у США, за роками

З високим ступенем вірогідності можна припустити, що на світовому ринку ветеринарних препаратів існує аналогічна залежність між показниками. Виокремлюються дві групи чинників, які, за припущеннями, у найближче десятиліття впливатимуть на зростання світового ринку ветеринарних препаратів [13]: а) ендогенні – наукові дослідження та розробки, внутрішньогалузева консолідація та зростання конкуренції з боку виробників дженериків; б) екзогенні – стан здоров'я поголів'я сільськогосподарських тварин, особливості вирощування сільськогосподарських тварин, поширеність різних видів захворювань і паразитів, усталена громадська думка стосовно безпеки продуктів харчування, розвиток інформаційних технологій, ступінь регульованості галузі, рівень економічного зростання, характер уподобань споживачів продуктів харчування, зміни у стилі життя населення тощо.

Розподіл світового ринку за фармакотерапевтичними групами наведений на *рис. 3*.

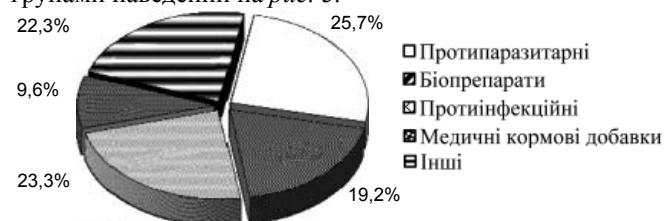

Рис. 3. Розподіл світового ринку ветеринарних препаратів за групами препаратів, 2011 р.

Найбільшим сегментом ринку ветеринарних препаратів є група протипаразитарних засобів, у 2011 р. на них припадало близько 25,7% загальної реалізації.

РЕЗУЛЬТАТИ І ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Упродовж останнього десятиліття у світі зріс інтерес до альтернативних методів ветеринарної медицини. Це зумовлено двома основними причинами: підвищенням інтересу до альтернативних методів лікування у гуманній медицині, а також тим, що лікування альтернативними методами значно дешевше, ніж методами традиційної медицини. До засобів альтернативної медицини відносять гомеопатичні препарати, фітопрепарати та препарати здорового харчування. У 2010 р. обсяги реалізації засобів альтернативної ветеринарної медицини у світі становили 577 млн дол., або близько 4,5% світового ринку ветеринарних препаратів, і, за твердженнями спеціалістів, щороку зростають [14,15].

Подовження тривалості життя, зростання доходів та кількості розлучень – тенденції нового стилю життя у багатьох країнах світу [16]. Під впливом цих чинників, починаючи з 80-х років, у світі постійно зростає кількість домашніх улюбленців (близько 2% на рік, їх світова популяція на сьогодні оцінюється у понад 500 млн голів), на їх утримання і забезпечення здоров'я витрачається дедалі більше коштів.

Світовий ринок ветеринарних препаратів для домашніх тварин зріс з 3,1 млрд дол. 2005 р. до 8,6 млрд дол. 2010 р., тобто майже у 2,5 рази [12, 16].

Сучасне сільськогосподарське тваринництво у провідних країнах світу загалом характеризується динамічним розвитком, упровадженням інтенсивних технологій, підвищенням продуктивності тварин, що забезпечує стабільне збільшення тваринницької продукції [17]. Протягом двох останніх десятиліть поголів'я більшої видів сільськогосподарських тварин у світі зросло [18]. Найбільшими темпами упровадження останнього десятиліття зросло поголів'я птиці та кіз, значно скоротилось лише поголів'я коней.

Найбільшим регіоном світового ринку ветеринарних препаратів є ринок Північної Америки, значну частку якого становить найбільший національний ринок світу – ринок США (2002 р. близько 3,8 млрд дол.), що представлено на рис. 2.8. Обсяг реалізації ветеринарних препаратів на ринку Канади 2002 р. становив 319 млн дол.

Ринки Західної Європи становлять понад 31%. Серед них провідними є ринки Франції (2004 р. – близько 772 млн дол.), Великобританії (2004 р. – 665 млн дол.), Німеччини (2004 р. – 600 млн дол.), Іспанії (2001 р. – близько 590,7 млн євро) та Італії (у 2004 р. – 248 млн дол.) [19, 20, 21, 22].

Третє місце посідає ринок Азії. Найбільш сформованим є ринок Японії, проте останніми роками значного зростання тут не спостерігалось, зважаючи на певний спад у сільськогосподарському тваринництві. Сумарний річний обсяг реалізації ветеринарних препаратів на ринку Японії 2003 р. залишився приблизно на рівні попередніх років і становив 1,011 млрд дол. [23].

Найбільш перспективним і таким, що швидко зростає, у світі є ринок ветеринарних препаратів Китаю (2004 р. – близько 1,5 млрд дол.), це – другий за обсягом реалізації ветеринарних препаратів національний ринок, оскільки останніми роками тут спостерігається тенденція до зростання поголів'я сільськогосподарських тварин (наприклад, 2005 р. у Китаї було зосереджено більше половини світового поголів'я свиней і близько третини світового поголів'я птиці), і, як очікується, у найближчому майбутньому вона збережеться [24]. Аналітики передбачають, що 2010 р. обсяг реалізації ветеринарних препаратів на ринку Китаю сягне 2,4 млрд дол. [13, 14].

Національний ринок Індії 2000 р. оцінювався у близько 205 млн дол., а 2006 р. прогнозувалось його зростання до 380 млн дол. Ринок ветеринарних препаратів Австралії 2002 р. оцінювався у 320 млн дол., або менше 3% світового ринку [23].

На ринку Латинської Америки 2002 р. обсяг реалізації

ветпрепаратів становив 1385 млн дол., при цьому частка національних компаній на ринку складала лише 22%. З 18 країн Латинської Америки найбільшим є ринок Бразилії, його обсяг – 596,3 млн дол. (43% ринку Латинської Америки), друге місце посідає Мексика – 271 млн дол. (18%), далі йдуть Аргентина – 147 млн дол. (10%) та Колумбія – 125 млн дол. (8%).

Ринки держав – колишніх радянських республік, до яких належить ринок України, за сучасних умов оцінити коректно доволі важко. Попри велику кількість сільськогосподарських і домашніх тварин, обсяги ринків цих країн відносно дуже незначні і для більшості світових виробників ветеринарних препаратів непривабливі через складне становище в економіці цих країн та, зокрема, у сільськогосподарському тваринництві. За оцінками Vivash-Jones Consultants Ltd. / Animal Pharm Reports, ринок країн Центральної, Східної Європи та держав – колишніх республік Радянського Союзу становить близько 9% світового ринку, а за даними Wood Mackenzie – лише близько 4%.

Географічно світовий ринок ветеринарних препаратів розміщений нерівномірно щодо обсягів продажу та асортименту. Це пов'язано з: відмінностями економічного розвитку різних країн світу (у країнах з високим рівнем доходу на душу населення споживання тваринами ветеринарних препаратів є вищим, ніж у країнах із нижчим доходом), кліматичними особливостями, розподілом популяцій худоби, видами тваринницьких господарств. Наприклад, на французькому ринку ветеринарних препаратів переважають препарати для ВРХ, у Китаї – для свиней, а у Великобританії – для овець (табл. 1.).

Найбільше домашніх тварин у США – значно більше, ніж в інших розвинених країнах світу. На 100 осіб населення у США припадає 24,6 собак, 26,4 котів і 2,2 коней. У Франції на 100 осіб припадає 13,7 собак та 14,7 котів, що є найвищим показником у Європі, а у Великобританії більше утримують коней.

Незважаючи на спільні тенденції світового ринку, ринки окремих країн суттєво різняться. Люди обирають для утримання тих чи інших домашніх тварин під впливом різних соціальних і культурних факторів, внаслідок чого змінюється обсяг та структура ринку ветеринарних препаратів.

З розвитком глобалізації та з появою глобальних підприємств центр боротьби змістився з рівня держав на рівень компаній – боротьба точиться вже здебільшого не між країнами за територіальні володіння, а між фірмами за частку на світовому ринку.

На світовому ринку ветеринарних препаратів працює

Таблиця 1.

Поголів'я сільськогосподарських тварин у деяких країнах світу, 2011 р., тис. голів

Країна	ВРХ	Свині	Вівці	Кози	Коні	Птиця
Бразилія	207157	34064	15588	10307	5787	999041
Великобританія	10160	4933	34722	96	185	158202
Індія	180837	14000	62850	124906	750	475000
Китай	117766	510625	173899	199027	7402	4356968
Польща	5606	18881	301	130	307	124870
Росія	21474	13455	16074	2138	1319	343030
США	96702	61449	6230	2837	9500	2050000
Україна	6514	7053	872	758	585	140500
Франція	19418	14840	8908	1228	423	173660
Японія	4391	9620	11	34	25	280642
Весь світ	1383157	989764	1101639	837236	58543	16887556

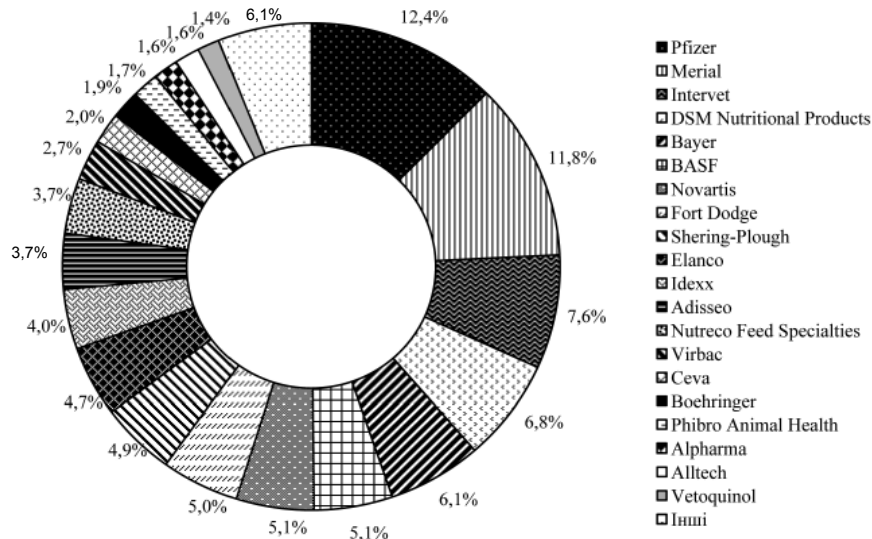

Рис. 4. Структура світового ринку ветеринарних препаратів за виробниками, 2011 р.

безліч фірм (рис. 4.), серед яких є такі, що реалізують свою продукцію на одному чи на кількох національних ринках, і такі, що працюють на вищому, глобальному, рівні. До останніх належить компанія Pfizer, світовий лідер ринку ветеринарних препаратів упродовж трьох останніх років, яка у 2003 р. поглинула Pharmacia Corp. (за результатами діяльності 2002 р. їх сумарний продаж становив 1,65 млрд дол.). У 2010 р. обсяг реалізації ветеринарних препаратів об'єднаної компанії перевищив 3,7 млрд дол., а її частка на світовому ринку становила 14,7%.

ВИСНОВКИ

Основним конкурентом Pfizer сьогодні є компанія Merial, яка утворилась у 1997 р. внаслідок об'єднання підрозділів з виробництва ветеринарних препаратів двох великих компаній – Merck&Co та Rhône Mérieux. Її частка упродовж останніх трьох років становить близько 10-11% світового ринку ветеринарних препаратів, компанія є лідером на ринках Північної та Латинської Америки [13].

Лідером європейського ринку з часткою 15% 2001 р. була голландська компанія Intervet, яка з 2004 р. посідає 3-тє місце у світі за обсягом реалізації ветеринарних препаратів (обсяг реалізації 2010 р. – понад 2,7 млрд дол.) [21,24].

Як показує аналіз, упродовж останніх п'яти років на „двадцятку” лідерів припадає 70-97% світового ринку. Серед цих фірм немає суто національних виробників, всі вони є транснаціональними компаніями, що володіють значними виробничими потужностями у різних країнах світу, тривалим досвідом роботи на ринку, професійною робочою силою та значними коштами для розширення своєї діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Леонтьєва Л. Гіппіатрика // Здоров'я тварин і ліки. – 2008. – №1. – С. 8.
2. Jones B. Animal health strategies. – London: Pearson Professional Ltd., 2007. – 130 p.
3. Гаврилюк О.Г. Інноваційні процеси у виробництві ветеринарних препаратів // Економіка АПК. – 2007. – №12. – С. 92-97.
4. Поплавська Ж.В. Засади стратегічного управління в умовах глобалізації // Тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції „Маркетинг та логістика в системі менеджменту”. – Львів: Вид-во НУ „ЛП”, 2007. – С. 261-262.
5. Leskov D. Globalization and marketing strategy // Marketing and Globalization. Papers of the Third International Marketing Symposium: R.G.T. PRESS, 2009. – P. 141-147.
6. Levitt T. The Globalization of Markets // Harvard Business Review. – 2008. – №5-6.
7. Государственное регулирование рыночной экономики: Учеб. пособие. – М.: Дело, 2009. – 280 с.
8. Коїчучев Т. Глобалізація – противоречива черта сучасного мирового розвитку // Общество и экономика. – 2009. – №3-4. – С. 189-197.
9. Косолапов Н. Глобалізація: суттєві і міжнародно-політичні аспекти // Мировая экономика и международные отношения. – 2009. – №3. – С. 69-73.
10. Guidelines for strengthening animal health services in developing countries. – Rome: Food And Agriculture Organization Of The United Nations, 91.
11. Гаврилюк О.Г. Тенденції посилення інтеграційних процесів на ринку ветеринарних препаратів // Економіка АПК. – 2008. – №3. – С. 121-126.
12. The International Federation for Animal Health (IFAH). – Режим доступу: <http://www.ifah.be/>.
13. Поплавська Ж.В. Засади стратегічного управління в умовах глобалізації // Тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції „Маркетинг та логістика в системі менеджменту”. – Львів: Вид-во НУ „ЛП”, 2006. – С. 261-262.
14. Wesley T. World Animal Health Markets to 2010. – Richmond: PJB Publ., 2003. – 178 p.
15. Gerecke U. Market Opportunities in Natural and Alternative Animal Health Products. – Richmond: T&F Informa UK Ltd., 2005. – 136 p.
16. Allen H. Companion animals: products and markets. – 2nd ed. – Richmond: PJB Publ., 2001. – 163 p.
17. Сокол О. Світові тенденції розвитку тваринництва // Тваринництво України. – 2007. – №3. – С. 5-7.
18. FAOSTAT Database Collections. – Режим доступу: <http://faostat.fao.org/>. – Wesley T. World animal health markets. – Richmond: PJB Publ., 2004. – 139 p.
19. Anne E. World animal health markets. – Richmond, Surrey: PJB Publ., 2008. – 175 p.
20. Wesley T. Growth prospects for the European animal health market. – Richmond: PJB Publ., 2009. – 122 p.
21. Гайдамака А. Мировой рынок ветеринарных препаратов // Сучасна ветеринарна медицина. – 2009. – №5. – С. 40.
22. Mixed fortunes for the major markets in 2002 / Animal Pharm Review of 2008: PJB Pubs., 2009. – P. 5-14.
23. Focus on Japan in 2003 // Animal Pharm. – 2010. – №537. – P. 8.
24. Intervet. – Режим доступу: <http://www.intervet.com/>.

Відомості про авторів:

Бушуєва І.В., к. фарм. н., доцент каф. клінічної фармації, фармакотерапії і управління і економіки фармації ФПО.

Поступила в редакцію 08.05.2013 г.